

ENGELLİ
KADIN
DERNEĞİ

SIKÇA SORULAN SORULAR

SABANCI VAKFI

HİBE PROGRAMLARI
KAPSAMINDA DESTEKLENMEKTEDİR

Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları Projesi

Hazırlayan/Derleyen:

Esra Güleç
Fatma Köseoğlu Güldal
Nilgün Karacaoğlu İlgün
Özlem Kara

Destek Verenler:

Arzu Şenyurt Akdağ
Umut Güner (KAOS GL)
Seçin Tuncel (KAOS GL)
Melike Kuyumcu (Editör)

Grafikler ve Tasarım:

Tufan Şimşekcan / Atom Film

Engelli Kadın Derneği

Sabancı Vakfı Hibe Programları Kapsamında Desteklenmektedir.

Bu doküman Sabancı Vakfı Toplumsal Gelişme Hibe Programı kapsamında hazırlanmıştır. Bu belgenin içeriğinden sadece Engelli Kadın Derneği sorumludur ve bu içerik herhangi bir şekilde Sabancı Vakfı'nın görüş ve tutumunu yansıtmaz.

Her hakkı saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir. Kitabın bir kısmının veya tamamının çoğaltılması için Engelli Kadın Derneği'nden izin alınmalıdır.

GİRİŞ

Engelli Kadın Derneği, BM Engelli Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde engelli kadınlara yapılan vurgudan hareketle engelli kadınların sorunları üzerine, birlikte düşünüp, çözüm üreterek harekete geçmek amacıyla kurulmuştur.

2009-2011 yılları arasında inisiyatif olarak devam eden, bu zaman zarfında, katılımcı sayısı değişse de her ay düzenli olarak gerçekleştirilen toplantılarda, engelli kadının farklı alanlardaki sorunları ve çözümleri ele alınmış, böylelikle örgütlenme süreci başlamıştır. Bugüne kadar engelli kadınlar, yaşanan zorlukların engelli olmaktan kaynaklandığını düşünmekteydiler. Kadın olmak ikinci bir kimlik niteliği taşımaktaydı. Engelli kadınların temelde yaşadıkları çoklu ayrımcılığın görünürlüğünün sağlanması amacı, örgütlenme sürecinde etkili olmuştur. Daha etkili bir savunuculuk yürütebilmek ve Türkiye'de bir engelli kadın örgütlenmesini meydana getirmek amacıyla dernekleşme gerekli görülmüş, böylece bu birliktelik, 2011 yılında yatay örgütlenmeyi benimseyen Engelli Kadın Derneği'ne dönüşmüştür.

Engelli Kadın Derneği, bir yandan engelli kadınlarla yürütmeyi deneyimlediğimiz etkinlikleri sürdürürken diğer yandan da kadın örgütleriyle iletişimini güçlendirmeye ve deneyim paylaşarak birlikte üretmeye gayret etmektedir.

Engelli Kadın Derneği, "toplumsal cinsiyet ve engellilik alanı"nı sadece engellilik ve kadın üzerinden değil, insan hakları hareketi, sendikal hareket, meslek örgütleri, LGBTİ vb. örgütlenmelerin de muhatap alanı olarak tanıır. Çalışmalarını; Örgütlenme, Kapasite Geliştirme ve Güçlenme, İnsan Hakları ve Savunuculuk, İnsan Hakları Eğitimi olarak dört başlık altında yürütür.

Örgütlenme süreci içinde benimsenen ilke ve değerler, gerek örgütün sürdürülebilirliğini gerekse de politika oluşturma ve uygulama süreçlerinin sağlıklı yürütmesini sağlayan temel unsurlardır.

Sabancı Vakfı desteği ve AKDAM (Adana Kadın Dayanışma Merkezi ve Sığınmaevi Derneği) ortaklığıyla, derneğimiz tarafından 2012-2015 yılları arasında yürütölen 'Engelli Kadınların Hak Temelli Mücadele Adımları' Projesi kapsamında Samsun, İzmir, Ankara, Trabzon, Gaziantep, Bursa, Mersin ve Çanakkale'de farkındalık çalışmaları yürütölmüştür. Yapılan bu çalışmalarla birlikte; engelli ve kadın olarak bizlerin karşılaşmakta olduğu engelliliğe dayalı

ön ve kalıp yargılardan kaynaklanan sorular, bu Sıkça Sorulan Sorular Kitapçığı'nın hazırlanması ihtiyacını doğurmuştur.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı ayrımcılık, engelliliğe dayalı ayrımcılıkla birleştiğinde engelli kadınların yaşadığı ayrımcılık ve ötekileştirme de iki katına çıkmaktadır.

Toplumdaki önyargılar ve ayrımcı/ötekileştirici bakış açısı, engelli kadınların hayatındaki en önemli sorunlardandır. Engelli kadınlara yönelik ötekileştirme ve ayrımcılık; engelli kadını her zaman yardıma muhtaç biri olarak görme, acıma/korkma, aşırı biçimde korumacı olma, engelli bireyleri yetersiz görme ya da herkesten fazla azim göstermelerini bekleme gibi bir dizi ön yargıyı ve yanlış inancı içerisinde barındırmaktadır. Engelli kişilerin, toplum içerisinde problemlili kişiler olmaktan ziyade hak sahibi kişiler olarak tanımlanması gerekmektedir.

Engelli kadınlara yönelik ön yargılar gerek engellilere gerekse de kadınlara yönelik çoğu önyargıyı ve yanlış inancı da içermektedir. Sözelimi "Senin sahibin yok mu?" sorusu engelli erkeklere de sorulan bir soru olmakla birlikte en çok ve ısrarla engelli kadınlara sorulmaktadır. Çünkü zaten her kadının bir sahibi vardır. Engelli kadınların mutlaka sahibi olmalıdır ve sahipsiz asla sokağa çıkmamalıdır.

Sokağa çıkmış engelli kadını bir durakta ya da bir noktada birinin karşılayacak olması durumunda ilk sorulan soru karşılayan kişinin kardeş olup olmadığıdır. Zira engelli kadının arkadaşlık kurabileceği hatta sevgilisi ya da kocasının olabileceği hiç akla gelmez.

Sıkça Sorulan Sorular Kitapçığı'yla amacımız toplumun yıllardır ısrarla sormaktan vazgeçmediği sorulara dikkat çekmek, bu soruların toplumdaki engelli kadınları nasıl algıladığına dair oluşan tabloyu ortaya koymaktır. Eğer yanıtlarımız sizin için yeterli olmadıysa ve daha fazla sorunuz varsa bize doğrudan engellikadindernegi@gmail.com adresinden ulaşabilirsiniz.

SÖZLÜK

Engelli:

Engelli kişiler, çeşitli engellerle etkileşerek kişinin diğerleriyle eşit bir şekilde topluma tam ve etkili şekilde katılmasını engelleyen uzun süreli fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal sakatlığı olan kişileri de kapsar.

Özürlü:

Bu kavramla ifade edilen, sorunun bizzat engelli kişinin kendisinden kaynaklanıyor olmasıdır. Bu kavram engelliliğe tıbbi yaklaşım perspektifinden yapılan bir tanımlamadır.

Sakat:

Yeti yitimleri olan insanları dikkate almayan ya da çok az dikkate alan ve dolayısıyla ana akım toplumsal faaliyetlerden dışlayan çağdaş bir toplumsal düzenin yol açtığı dezavantajlar veya faaliyetlerle kısıtlanan kişilerdir'.

Kör:

Görme yetisine sahip olmayan bireylere kör denir.

Az Gören:

Görme yetisine belli oranda sahip olan kişilere az gören denir.

İşitme Engelli:

Doğuştan önce veya doğuştan sonra meydana gelen nedenlerle, kulağın ses duyma özelliğini tamamen veya kısmen kaybetme durumuna işitme engeli ya da işitme kaybı denir. Sağır kelimesi de işitme engelli tanımıyla aynı anlamı taşımaktadır.

Konuşma Engelli:

Konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgularında, ses birimlerinin yetersiz olması durumudur. Konuşma bozukluğu sadece kekemelik (ritim) ile sınırlı olmayıp iletişim ile ilgili geniş bir alanı kapsamaktadır.

Spastik:

Serebral Palcy nin (SP) literatürde bir çok tanımı vardır. Ancak çok genel anlamıyla bir tanım yapacak olursak, doğum öncesi, doğum sırasında ya da doğum sonrası herhangi bir nedenle beynin hasar görmesi sonucu oluşan motor

(ve bazı durumlarda mental) hareketlerindeki farklılıktır.

İşaret Dili:

İşaret dili, işitme engellilerin ana dili olan ve iletişim kurarken, el hareketlerini ve yüz mimiklerini kullanarak oluşturdukları görsel bir dildir.

Braile Alfabeti:

1821 yılında Louis Braille tarafından geliştirilmiş, görme engelli insanların okuyup yazması için kullanılan bir alfabedir. İki kolon taşıyan dikdörtgen düzen üzerine dizilmiş altı kabartılmış noktadan oluşur. Her iki kolonda üçer nokta bulunur. Noktalardan her biri altmış dört farklı kombinasyondan birini oluşturması için farklı şekillerde dizilir.

Kılavuz Yol:

Dış ve iç mekânlara uygulanabilen, sarı renkte, üzerindeki izler sayesinde görme engelli bireyleri bilgilendiren kabartmalı zemin malzemesidir. Kılavuz yollar görme engelli bireylerin (görmeyen veya az gören bireylerin) güvenli bir şekilde gitmek istedikleri yere ulaşabilmelerini kolaylaştırır. Bu, bireylerin diğer insanlara olan ihtiyaçlarını azaltarak güvenli hareket edebilmelerini sağlar.

Rampa:

Dış ve iç mekânlarda, bedensel engelli bireylerin, yürüme zorluğu yaşayan yaşlıların, bebek arabası kullanan yayaların veya görme engellilerin ihtiyaç duydukları kullanım amacına ve yerine göre değişen eğim ve genişliğe sahip yollardır.

Zihinsel Engelli:

Zihinsel engel bir hastalık değildir ve akıl hastalıklarıyla karıştırılmaması gerekir. Zihinsel engelli kişiler yavaş öğrenir ve/veya öğrenme kapasiteleri sınırlı olabilir. Günlük yaşamın gerekleriyle baş etmekte veya kendilerinden beklenen sosyal tepkileri göstermekte zorluk çekebilirler.

Bedensel Engelli:

Doğuştan ve/veya kaza, hastalık gibi nedenlerle oluşan fiziksel farklılıkları olan bireylerdir.

Erişilebilirlik:

Engelli bireylerin, bağımsız yaşayabilmelerinin ve yaşamın tüm alanlarına tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve engelli bireylerin, engelli olmayan bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dâhil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal ve hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere, evrensel tasarım ilkesiyle erişiminin sağlanmasıdır.

Ayrımcılık:

Aynı veya benzer durumdaki kişilere karşı farklı muamelede bulunmak şeklinde ortaya çıkabileceği gibi; farklı durumdaki kişilere karşı aynı muamelede bulunmak şeklinde de ortaya çıkabilir. Üniversite sınavında herkese eşit süre verilmesi görünüşte eşitlikçi bir davranış olmakla birlikte, sınavda soruların kendilerine okunduğu görme engelli öğrenciler açısından bu durum dezavantaj oluşturmaktadır. Böylesi bir durumda, görme engelli öğrencilere sınavda fazla süre verilmesi yani farklı muamelede bulunulması ayrımcılığı önleyici önlemlerden biridir. Aynı veya benzer konumda olan kişiler arasında yapılan farklı muamele, ancak farklı muamelelerin meşru bir amacının olması yani; haklı bir nedene dayanması halinde ayrımcı muamele olmaktan çıkabilir.

Doğrudan Ayrımcılık:

Gerçek veya tüzel bir kişi ya da topluluğun, hak ve özgürlüklerden aynı veya benzer konumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameledir.

Dolaylı Ayrımcılık:

Doğrudan ayrımcılık, genel olarak muamelelerin aynı olması ile ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğini savunmaktadır. Ancak; kişilerin sahip oldukları farklı özellikler bazı durumlarda farklı muameleyle tabi tutulmalarını gerektirebilir.

Bu durumda, kişiler arasında yapılan farklı muamele kadar, bazen aynı muamele de eşitliğe aykırı sonuçlar doğurmaktadır. Ayrımcılık, birbirinden farklı konumdaki kişilere karşı farklı şekilde davranılmaması nedeniyle, dolaylı bir biçimde de ortaya çıkabilir. Dolaylı ayrımcılık, görünüşte tarafsız olan bir hükmün, uygulamanın ya da ölçütün belli bir gruba ait kişileri, diğer kişilere oranla dezavantajlı bir durumda bırakmasıdır.

Makul Uyumlaştırma:

Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere somut durumda ihtiyaç duyulan, ölçülü ve aşırı bir yük getirmeyen gerekli değişikliklere ve uyarlamalara, makul uyumlaştırma denilmektedir

Taciz:

Taciz, insan haysiyet ve itibarının çiğnenmesi amacını taşıyan veya o sonucu doğuracak ya da yıldırıcı, düşmanca, başkalarının gözünde alçaltıcı, aşağılayıcı bir durum yaratacak, kasıtlı veya kasıtsız her türlü davranışı kapsamaktadır. Bir davranış, hakaret içeren şaka ya da aşağılayıcı söz, taciz olabilir.

İstismar:

Gücü ya da erki (ekonomik, sosyal, siyasal ya da cinsel) elinde bulunduranların başkalarına yönelik suistimalleri ve keyfi yönelimleri olarak tanımlanabilir.

Çoklu Ayrımcılık:

Bir kişi farklı alanlarda farklı temellerde ayrımcılığa uğrayabileceği gibi, tek bir olayda birden fazla temelde ayrımcılığa da maruz kalabilir. Bu durumda çoklu ayrımcılık söz konusudur. Eşcinsel ve göçmen olan, kadın ve engelli olan bireyler çoklu ayrımcılığa maruz kalan gruplara örnek gösterilebilir.

Dolaylı Ayrımcılık:

Bireyin kendisi ile ilgili değil, yakın ilişkide olduğu bir kişi nedeniyle ayrımcılığa maruz kalması halinde dolaylı ayrımcılık söz konusu olur.

Mağdurlaştırma:

Ayrımcılık yasağının ve eşitlik ilkesinin çiğnendiği iddiası ile idari şikâyet ya da yargı yoluna başvuran bireylerin bu girişimlerinin önlenmesi, girişimde bulunmalarından dolayı cezalandırılmaları gibi, olumsuz bir tutum ya da davranışla karşı karşıya kalınması durumudur.

Aktivizm:

Genel anlamda eylemcilik veya aktivizm, toplumsal değişme ya da politik değişiklik meydana getirmek için kasıtlı bir biçimde yapılan eylemdir. Bu

eylem, çelişmeli tartışmalarda taraflardan birini desteklemek ya da muhalefet etmektir.

Aktivist:

Türkçe tam karşılığı olmasa da eylemci ya da muhalif kişi anlamında kullanılır, düşüncelerini eyleme döken kişidir.

Hak temelli yaklaşım:

Hayatımızı ilgilendiren herhangi bir konuyla, sahip olduğumuz herhangi bir kimlikle ilgili olarak bir şeyleri değiştirmeye çalışırken, yasal haklara sahip olabilmek ve bu haklar üzerinden var olma mücadelesi yürütmektir.

Savunuculuk:

Savunuculuk, STK'ların ortak bir çıkar için herhangi bir kamu politikasını etkileme girişimidir². Karar vericileri etkilemek yoluyla yasaları veya politikaları, toplumdaki dışlanmış kesimler lehine değiştirmek için bilgiyi stratejik olarak kullanma süreci olarak da tanımlanabilir³. Savunuculuk, politika veya yasa değişiklikleri talep etmeyi veya yapılan değişikliklere katkıda bulunmayı amaçlar.

Lobicilik:

Lobicilik ise, savunuculuğun yasaları etkilemeye odaklı biçimidir.⁴

Örgütlenme:

Örgütlenme, bilinçli olarak oluşturulmuş ilke ve görev yapısıdır.⁵

SIKÇA
SORULAN
SORULAR

ENGELLİLİK

Engelli kelimesi o kişinin tamamen kör, sağır, yürüyemez ya da konuşamaz olduğu anlamına mı geliyor?

Engellilik durumu engel durumuna göre farklılık gösterir. Kimimiz tek başına göremez, duyamaz, konuşamaz.

Ülkemizin de taraf olduğu; Engellilerin İnsan Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde yapılan engellilik tanımı oldukça geniş ve kapsayıcıdır. Sözleşmenin engellilik tanımı şöyledir:

“Engelli kişiler, diğerleri yanında, çeşitli engellerle etkileşerek kişinin diğerleriyle eşit bir şekilde, topluma tam ve etkili katılımını engelleyen, uzun süreli, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyuşsal sakatlığı olan kişileri de kapsar.”

Kör, engelli, sakat, özürlü hangisi?

Bu tanımlar arasında problemlili olduğunu düşündüğümüz ifade “özürlü”dür. Özürlü ifadesi tıbbi bir yaklaşımla tanımlanmıştır ve sorunun, kişinin kendisinde olduğunu vurgulamaktadır. Oysa sorun bireylerin farklılıkları değil, toplumsal yaşamın ve iktidarın tek tip insan var oluşu üzerinden kurgulanmış olmasıdır. Bu durumda en genel anlamıyla “engelli” ifadesinin kullanımı BM'nin de tanımından anlayacağımız üzere, çok daha doğru ve kapsayıcı olmaktadır. Ayrıca; kör, sakat, sağır ve dilsiz gibi ifadeler de, tıpkı Kürt, kadın, gey, çocuk gibi birer kimlik bildiren ifadelerdir. Dolayısıyla bu ifadelerin kullanımında da bir sakınca yoktur.

Ancak bu ifadeleri nasıl ve ne biçimde söylediğinizle de değişen bir durum ortaya çıkabilir. Örneğin; size çarpan birisine, ya da aradığı bir şeyi bulamayan birisine “kör müsün?” şeklinde konuşmak, bu hayatta sadece körlerin birine çarpma ve bir şeyi bulamama ihtimalleri olduğuna inanmış olduğunuzu ve bu kimliğe sahip olanların eksik bireyler olduğu inancına sahip olduğunuzu gösterir. Bu kimlikler birer eksiklik değil, birer farklılıktır. Bu kimliklere sahip olan insanları eksik hissettirense, hayatın her alanının tek tip ve “sağlam” insanlara göre dizayn edilmiş olmasıdır. Engelli Kadın Derneği'nin kullanılmasına karşı çıktığı kavramsa, “özürlü”dür. Hiç kimse sahip olduğu bir kimlikten dolayı eksik ya da özür dilemesi gereken kişi olarak tanımlanamaz.

Engellilik bir hastalık mı, çaresi yok mu?

Engellilik bir hastalık değildir fakat bir hastalığa bağlı olarak gelişmiş olabilir (ör; çocuk felci, menenjit...) Bireyin kaza ve hastalık (ör; kanser) sonucu tedavi sürecini kapsayan, geçici engellilik diye tanımlanan ve toplumsal yaşama katılımı için özel ihtiyaçlar gerektiren bir durum da olabilir.

Engellilik doğuştan mı?

Engellilik doğuştan olabileceği gibi yaşam içerisinde kaza, hastalık, yanlış teşhis gibi nedenlerle de oluşabilir.

Her engelli aynı mıdır?

Engelliler bedensel farklılıkları yüzünden farklı çevresel düzenlemelere ihtiyaç duyabilirler. Bu düzenlemeler yerine getirilmediğinde ise toplumsal hayatın her alanına erişemeyebilirler. Engellilik bir eksiklik değil farklılıktır. Örneğin işitme engelli bireyle iletişim kurarken işaret dili bilen birinin desteği gerekebilir ve/veya ona doğru bakarak konuşmanız, dudaklarınızı okumasını sağlayabilir. Görme engelli biri refakatçiye ihtiyaç duyacağı gibi beyaz bastonuyla, kılavuz çizgiler yardımıyla bağımsız da hareket edebilir. Bedensel engelli kişiler ise rampa, asansör gibi hareket etmelerini kolaylaştıran imkânlara ihtiyaç duyarlar.

Engelliler için hayat zor değil mi?

Hayatın zor olması kişinin farklılığından kaynaklı bir durum değildir. Sistemin yalnızca belli gruplara, kimliklere, inançlara ve yönelimlere göre düzenlenmiş olması, diğer bireyleri-farklılıkları hayatı dışında bırakır ve hayatı zorlaştırır. Eğer hayat herkese göre inşa edilirse, kimse için korkunç hale gelmeyecektir. Bunun dışında hayatın herkes için belli zorlukları vardır zaten.

Engelliler öz bakımlarını kendileri yapıyorlar mı?

Engelli bireyler kendi işlerini kendileri yapabilen insanlardır. Bazı bedensel engelli grupların dışında (ör; kas hastalığı olanlar) kendileri giyinir, kendileri banyo yapar, kendileri yemek yer. Bunları yapabilmek için birilerine ihtiyaç

duymazlar. Eğer birey doğuştan krse, herkes gibi çocukluk döneminde öğrenir. Sonradan kr olanlarsa zaten bu işleri biliyorlardır. “Nasıl banyo yapıyorsunuz? Nasıl giyiniyorsunuz?” gibi sorularla sıklıkla karşılaşıyoruz; insanların giyinebilmesi, banyo yapabilmesi için görmeye/işitmeye/konuşmaya/yürümeye ihtiyaç duymadığını dşnyoruz.

Ayrıca tekerlekli sandalye kullananlar, farklı dizayn edilmiş banyo ve tuvaletlerle kimseye ihtiyaç duymadan bu işleri yapabilirler.

Kr biri yemek yerken ağzını nasıl buluyor?

Görme engelli biri olarak yemek yerken ağzımızı bulabilmek için görmemiz gerekmez, aslına bakarsanız görenler de ağzını bulurken görerek değil bedenini tanıyarak hareket ediyordur.

Kr kadınlar regl olduklarını nasıl anlıyorlar?

Regl olduğunu anlamak için de görmeye ihtiyaç yoktur. Bunu deneyimledikçe, anlama yöntemleri de gelişir. Her zamankinden farklı bir akıntı olduğunu ve bunun yoğunluğunu hissederler ve vücuttaki farklı belirtiler de bunu anlamaya yardımcı olur. Karın ağrısı, şişkinlik, baş ağrısı ve daha farklı, kişiye has durumlarla anlaşılabilir.

Engelli bir kadın cinselliğini nasıl yaşıyor?

Engelli kadınlar tek tip değillerdir. Aşık olurlar, seks yaparlar. Grsellikten, seslerden, dokunuşlardan, kokulardan, yaydığımız enerjilerden etkilenebilirler. Toplumda, özellikle sayısı azımsanmayacak kadar çok insan, engellilerin ve engelli kadınların aşık olamayacaklarını, sevişemeyeceklerini düşünebilmektedir. Tıpkı fiziksel farklılıklar gibi, hepimizin çevreyi algılayış biçimi de farklıdır. Dolayısıyla, aşk, cinsellik ve evlilik gibi konular bizim hayatımızdan uzak konular değildir.

Engelliler ve engelli kadınlar yalnızca heteroseksüel de değildir. Eşcinsel, biseksüel, trans bir varoluş da sergileyebilirler.

Engelliler nasıl uyuyor, rüya görüyorlar mı? (Tekerlekli sandalye kullananlar düz yatabiliyor mu, görme engelliler rüya görüyor mu?)

Görme engelliler rüya görebilir, renklerle ilgilenebilir, fotoğraf çekmekten zevk alabilirler; görsellikten hiç de uzak insanlar değildir. Giysilerini alırken renklerine dikkat ederler; giysilerinin renk uyumu herkes kadar onlar için de önemlidir. Saçımızın rengini değiştirmek için kendinizi görmenize gerek yoktur.

Rüyalarımızda da gözle görme diye bir şey yok elbette. Sonradan kör olanlar için bu durum farklı. Bilinçaltılarında görmeye dair yaşanmışlıklar olduğu için, onlar rüyalarında gözle de görebilirler. Ancak doğuştan körler için, bilinçaltılarındaki birçok şeyin yansıması olarak görülebilir rüyalar. Örneğin; günlük hayatta bir arkadaşımın nasıl yan yana konuşuyorsam ve ben onun varlığını yanımda hissediyorsam, bu rüyamda da böyledir. Sadece gözle görmem, hepsi bu.

Aynı durum işitme engelliler için de geçerlidir. Günlük yaşamda neler yapıyorsanız bunlarla ilgili rüya görürsünüz. Duyamayan birinin rüyasında sesleri duyması gibi bir durum yoktur.

Tekerlekli sandalye kullanan insanlar oturur vaziyette yatmaz veya bu şekilde uyumazlar.

Kör biri fotoğraf çektirip ne yapacak?

Fotoğraf çektirmek için de görmeye gerek duyulmamaktadır. Sevdiğimiz arkadaşlarımızla, doğada var olan unsurlarla, resmi evraklar için fotoğraf çektirebiliriz. Mesela kedileri seven kör bir kadının onlarla fotoğraf çektirip hatıra olarak saklaması kadar doğal bir durum olamaz. Sonraki zamanlarda o fotoğrafa dokunup mutlu olabilirler.

Her engelli yardıma muhtaç mı?

Her engelli yardıma muhtaç değildir. Farklı meslek gruplarında çalışan engelliler vardır. Her kör avukat, her bedensel engelli santral görevlisi değildir.

Engelli bir kadınla ne konuşabiliriz ki?

Engelli kadınlar sadece engellilik meselesi üzerine konuşan insanlar değildir. Hepimizin oldukça farklı ilgi alanları, engellilik dışında çok daha farklı kimlikleri vardır. Örneğin sizinle felsefe üzerine konuşmak isteyebiliriz. Ya da Kürtlerin yaşadığı sorunlar bizim meselemiz olabilir. Politik bir duruşumuz olabilir. Bize yalnızca engellilik ile ilgili sorular sorma veya sadece bu konuları konuşmak zorunda değilsiniz.

Sessiz dünya nasıldır ki, yani hiç ses duymadan nasıl yaşanır?

Yaşamak için duymaya, görmeye, yürümeye, koşmaya ihtiyaç olduğunu düşünenleri, bu konuyu yeniden etraflıca gözden geçirmeye davet ediyoruz.

Körlerin hayatı hep mi karanlık?

Körlerin hayatı karanlık değildir ve gönül gözü diye bir şey de yoktur. Hayatımız herkesin hayatı gibi. Bir fark var, o da sizin yalnızca kendinize göre yaptığınız düzenlemelerin bizim hayatlarımızı zorlaştırması. Bunun dışında bizim hayatla ilgili bir sorununuz olmadığını bilmenizi isteriz.

Sağır insanlar nasıl gülebilir?

Gülmek bir refleks harekettir, planlı ve özel bir çaba gerektirmeden gerçekleşir. Ne zaman komik bir şey görür/okur veya söylersek buna güleriz. Dünyadaki insanlar güldüğünde kendi sesleriyle gülerler. Bazısı homurtulu, kıkırdayarak, kakhaha ile güler; dolayısıyla her sağır insan da gülerken kendi sesini kullanır.

Sağır insanlar sabahları nasıl uyanırlar?

Birçok işitme engelli, vakti geldiğinde yatağı titreten ve ışıkları kapatıp açan özel geliştirilmiş saatler kullanır.

Sağır insanlar nasıl alkışlayabilir?

Alkışlamak için iki elinizi bir birine vurarak ses çıkarmanız gerekir bunun için

de özel bir ekipman veya çabaya ihtiyacınız yoktur. Fakat işitme engelliler, beğendikleri bir performans veya oyunu ‘alkışlamak’ istediklerinde parmakları açık bir şekilde, ellerini başının üstünde havaya kaldırarak sallarlar. Bunu tercih etmelerinin nedeni daha görsel bir eylem olmasıdır. İşitme engelli birinin performansını kutlamak için bu yol, duyabilen bireylerin performansını kutlamak içinse ellerinizi birbirine vurarak alkışlamanız daha doğru olabilir.

Sağır insanlar kendi düşüncelerini nasıl duyabilirler?

Eğer birey doğuştan sağır ise hiçbir zaman konuşma sesinin, eşyaların çıkardığı seslerin nasıl olduğunu bilemeyecektir. Bununla birlikte şunu söyleyebiliriz, kendi düşüncelerimizi açıkça ‘duyabiliriz’. Kendi düşüncelerimize sahip olabilir ve kendi söylemek istediğimizi anlayabiliriz. İşitme engelliler zihinsel engelli değildirler, sadece duymazlar.

Gerçekte, dünyada, kendinizden farklı olan insanların yaptıkları veya yapabilecekleri şeyleri düşünürken her zaman dışarıdan baktığımızı düşünüyoruz. Bunu yapmaktan vazgeçerek sizin ya da diğer insanların yapmayı bildiği şeyleri sizinle aynı şekilde yapıyor oluşumuzu düşünebilirsiniz. Bizler insanız, bizler farklıyız ve bazı şeyleri farklı şekilde yapıyoruz hepsi bu.

Beni tanıdın mı?

Genellikle görme engellilere yöneltilen bu soruda, kör bireyin sesteki anında sesin sahibini tanıyabileceği kanısı yaygındır. Bunu sormak yerine ilk karşılaştığınızda kendinizi tanıtırmanız daha hümanist bir yaklaşım olacağını düşünüyoruz.

Benim yüzüm sence nasıl? Yüzüme dokunarak tenimin rengini anlayabilir misin?

Toplumda engelli bireylerin engelinden dolayı ‘mistik bir güce’ sahip oldukları, bu sayede her şeyi sezgileriyle bilebildikleri gibi yanlış bir inanış vardır. Bu nedenle yukarıdaki sorulara ek olarak ‘Sence kaç yaşındayım?’, ‘Yakışıklı mıyım?’, ‘İnsanları kokularından tanıyor musun?’ vb. sorularla sık sık karşılaşabiliyoruz.

Engelli bir bireyin mistik güçleri yoktur, eşyaları yerlerinden oynatamayacakları gibi kâhin de değildir. Sadece engelinden dolayı, engellilik teşkil etmeyen duyu organları daha hassas olmaktadır.

AİLE

Engelli kadınlar evlenip ne yapacaklar?

Engelli kadınlar cinsiyetsiz birer robot değildir. Bütün engel gruplarında olduğu gibi kör kadınlarla, kör erkeklerin de yaşadıkları sorunlar farklılık gösterebilir. Hele de toplumsal cinsiyet rollerini benimsemiş kör kadın ve erkeklerin sorunları daha da değişken olabilir. Mesela kör bir kadın, “yemek yapamaz, ev temizleyemez, kocasına hizmet edemez” gibi sebeplerle hem gören, hem de kör erkeklerce ve ailelerince reddedilirler çoğu kez. Benzer durumlar, sağır ve sakat kadınlar için de geçerlidir.

Engelli kadınlar nasıl sevişir?

Engelsiz kadınlar nasıl yapıyorsa o şekilde, yüksek sesle ve özensiz, hissettikleri gibi...

Engelli kadınlar nasıl yemek yaparlar?

Yemek yapmak hepimizin sonradan öğrendiği bir aktivitedir. Dolayısıyla engelli kadınlar da kendi engel gruplarına göre çeşitli pratikler geliştirerek bu işi yapabilirler. Körler, yemeğin çıkardığı sestem, kokulardan, yemeğin dokusundan; sağırklar yemeğin renginden, görselliğinden ve kokusundan; tekerlekli sandalye kullananlar ise kendilerine uygun bir mutfak ortamı sayesinde bu işi halledebilirler.

Evli misin? Eşin de sakat mı?

Her engelli kadının eşinin veya sevgilisinin de engelli bir birey olması, toplumsal ön yargılardan dolayı olması beklenen bir durumdur ama tek gerçek değildir. İki engelli birey birlikte olabilir ve hatta evlenebilir de. Bunun yanında engelsiz birisi engelli bir kadına aşık olabilir, birlikte olabilir ve hatta evlenebilir, isterlerse ve şartları da uygunsa çocukları da olabilir.

Çocuğun var mı? Onlar da mı engelli?

Engelli bir bireyin çocuğunun da mutlaka engelli olması gibi bir durum gerçekçi olmaz. Genetik yatkınlık, hamilelik döneminde veya küçüklükte geçirilen bir

hastalık nedeniyle engelli olunabilir. Bununla birlikte ülkemizde henüz uygulanmıyor olsa da, yurt dışında engelli bireylerin genetik araştırma desteği alabildikleri uygulamalar mevcuttur.

Çocuğnla nasıl ilgileniyorsun, yardımcı olacak biri olsa bari?

Engellilik, çocuk bakımını yapıp yapamayacağınızla ilgili bir durum değildir.

Engelli çocuk sahibi olmak da zor olmalı?

Çocuk sahibi olmak ve yetiştirmek herkes için başlı başına büyük sorumluluk gerektiren bir durumdur. Çocuğn doğumsal olarak veya sonradan yaşanan bir kaza/hastalık nedeniyle engelli olduğunu öğrenmek elbette ebeveyn için üzücü bir durumdur. Başta ebeveynler olmak üzere tüm aile bireylerinin rol ve sorumlulukları bu duruma bağlı olarak değişebilir. Aile kabul-uyum süreciyle birlikte çocuğnunu tanıma, anlama ve sorunlarına çözüm bulma yönünde çabalar. Bununla birlikte ebeveynleri tarafından çok korumacı bir tutuma maruz kalan engelli çocuklarımız veya toplumsal tutum ve yargılar sonucu ebeveynleri tarafından evden, hatta odasında çıkarılmayan, utarılan çocuklarımız da vardır.

Bu süreçte uzmanlar veya kurumlar tarafından sosyal destek almak aile için faydalı olabilmektedir.

EĞİTİM

Engelliler nasıl okula gidiyor? Dersleri nasıl takip ediyor? Nasıl iletişim kuruyorlar?

Bedensel engelliler, erişilebilir bir okul sağlandığı takdirde, kaynaştırma eğitimi uygulamasıyla eğitim-öğrenim hakkını kullanabiliyorlar.

İşitme engelliler; işitme engelliler okullarına, körler ise ülkemizde var olan körler okullarına ya da kaynaştırma eğitimi ile devam edebileceği düşünülüyorsa herkesle aynı okullara gidebiliyorlar.

Körler, altı noktadan oluşan Braille alfabe ile okuma-yazmayı öğreniyor ve dersleri bu alfabe ile takip edebiliyorlar. Ayrıca teknolojinin gelişmesiyle birlikte, bilgisayar ve tabletler ile de ders materyallerine ulaşımında problem yaşamıyorlar.

Bu cihazlar içerisine yüklenen ekran okuyucu programlar sayesinde e-kitapları okuyabiliyor, ders notları tutabiliyor ve diğer birçok farklı işi yapabiliyorlar. Ayrıca derslerde ses kaydı yaparak da eğitim hayatlarını sürdürebiliyorlar.

İşitme engelliler ise kendi anadilleri olan işaret diliyle ve/veya dudak okuyarak iletişim kuruyorlar ve öğrenimlerini de bu şekilde yürütüyorlar.

Engelliler bilgisayar kullanabiliyor mu?

Körler veya sağırılar bilgisayar, akıllı telefon gibi cihazları çok rahat bir biçimde kullanırlar. Hatta istedikleri birçok bilgiyi de bu araçlarla edinirler.

Körler için Apple ürünlerinde hazır bir biçimde bulunan ekran okuyucu programlar, diğer bilgisayar ve cep telefonlarına da kurulabilir. Bu şekilde sizin cihaz ekranını kullanarak okuyup algıladığınız şeyleri algılayabiliriz. Yazılar yazabiliriz.

Duyabilen veya görebilen insanların hepsi nasıl iyi yazı yazamaz ise işitme engelli veya görme engelli insanların bazıları da gerçekten iyi yazı yazabilirler.

İSTİHDAM

Engelli kadın ne iş yapabilir ki?

Engelliler ve özelde engelli kadınlar çok farklı alanlarda meslek sahibi olabilirler. Gazetecilik, masörlük, çevirmenlik, öğretmenlik, avukatlık, müzisyenlik, santral memurluğu ve daha birçok şey sayılabilir. Burada karşımıza çıkan en önemli mesele, yine ve yine eşit, özgür ve erişilebilir bir hayatın, herkes için düzenlenmesi meselesidir. Eğer o iş ve iş ortamı engellilere göre tasarımırsa, ortada herhangi bir problem kalmayacaktır.

Nerede çalışıyorsun, santralde mi?

Engelli kadınların istihdam oranı engelli erkeklere göre çok düşük rakamlarla ifade edilmektedir. Engelliler istihdam edilirken genellikle gözden uzak birimler tercih edilerek ötekileştirmeye maruz bırakılırlar. Bu nedenle görme engelli kadınlar genellikle santral görevlisi olarak istihdam edilirler.

İşin aslı, kendinizden farklı olan insanların yaptıkları veya yapabilecekleri şeyleri düşünürken her zaman dışarıdan bakıyorsunuz. Bunu yapmaktan vazgeçip sizin ya da diğer insanların yapmayı bildiği şeyleri aynı şekilde yapıyor olduğumuzu düşünebilirsiniz. Bizler insanız, bizler farklıyız ve bazı şeyleri farklı şekilde yapıyoruz hepsi bu.

İşitme engelli biri iş arkadaşlarıyla nasıl anlaşabilir ki?

İşitme engellilerin, özellikle kadınların çalıştıkları yerde mobinge maruz kaldığını biliyoruz. Fikirlerini sesle anlatamadığı için işaret dili ile konuşan işitme engelliler toplumda genellikle ‘zihinsel engelli’ olarak algılanıp ötekileştirilirler. İş yerindeki arkadaşlarının (işitme engelli erkeklerin fiziksel olarak karşılık verme ihtimaline karşılık bu tür davranışların mağduru genellikle kadınlardır), yanına kadar giderek ya da yaklaşmayı uzaktan başına atıp, silgi, kalem hatta koli bandı atarak işitme engelli kadının dikkatini çekmeye çalışmaları üzücü ama gerçektir.

İşaret dili, her dile özgü şekilde yapı kazanır ve işitme engellilerin anadilidir. Öğrenmek hiç de zor değildir. ‘Bir dil bir insan, iki dil iki insan’ sözünden yola çıkarak sizleri, toplumsal hayatı birlikte paylaştığımız işitme engellilerle iletişim kurabilmek adına işaret dili öğrenmeye davet ediyoruz.

ÇEVRE

Engelli bir kadın sosyal hayatın içerisinde nasıl yer alabilir? Tek başlarına yaşayabilirler mi?

Körler, bağımsız hareketleri olduğu sürece ve çevre erişilebilir bir biçimde düzenlenmişse; istedikleri yere, istedikleri etkinliğe, istedikleri kafeye-mekâna tek başlarına gidebilirler. Bunun için beyaz baston kullanırlar. Tıpkı sizin daha hızlı gidebilmek için araba kullanmanız, uçabilmek için uçaklar yapıp havada yolculuk yapmanız gibi bir şeydir bu aslında. Beyaz baston da bir nevi gözün görevini yerine getirir. Bastonun ucunu önümüzdeki kaldırımları, çukurları, tümsekleri, arabaları, direkleri ve daha birçok şeyi algılamak için kullanırız. Sihirli bir şey değildir. Sadece bizden bir adım önde ilerler ve bize önümüzde neyin olduğunu haber verir. Eğer birlikte bir şeylerin mücadelesini vereceksek, sosyal hayatları da birlikte paylaşmayı öğrenebilmeliyiz diye düşünüyoruz. Tekerlekli sandalye için de aynı şey geçerli. Sokaklar tekerlekli sandalye erişimine uygun olduğunda, sinemalar, tiyatrolar ve diğer etkinlikler işaret diliyle ve sesli betimleme ile de anlatıldığında, engellilerin sosyal hayata katılmamaları için hiçbir sebep kalmayacaktır.

Sağır insanlar nasıl araba kullanır?

Aslında duyabilen insanlardan hiç de farklı bir durum değil. Araba kullanırken seslere ihtiyacınız olmuyor. İşin gerçeği duyabilen insanlar da araba kullanırken hoparlörleri patlatırcasına müzik dinleyip hiç durmadan telefonla konuşabiliyorlar. Gerçekte sesin kullanıldığı tek yer siren ve korna. İyi bir sürücü olmak, duyun ya da duymayın aynaları iyi kullanmanıza ve görsel uyarıların nasıl kullandığına bağlıdır, duymak gerekli değildir .

Sağır insanlar nasıl müziği duyabilirler?

Bunu yapabildiğimizi kim söyledi? Bu durum duyabilen insanlarda olduğu gibi ilgi duyduğu veya duymadığı şeylere karşı kendini nasıl geliştirdiği ile ilgilidir diye düşünüyoruz. İnsanlar müzikten keyif almanın tek yolunun duyabilmek olduğunu varsayıyorlar. Müzik sadece sestem ibaret değildir. Müzik titreşimler yaratır, sözleri vardır ve bazı duygular uyandırabilir. Sağır insanlar olarak farklı şekilde olsa da müzikten hoşlanabiliriz. Çoğumuz müziği severiz, titreşimleri hissetmek için hoparlörleri açarız ve okuyabildiğimiz sözleriyle

birlikte dans ederiz, işaret diliyle şarkıyı söyleriz.

Sağır insanlar nasıl dans edebilirler?

İşitme kaybının oranına bağlı olarak müziği duyamayız belki ama sayılarla ve müziğin titreşimleriyle hareketleri yaparak dans edebiliriz. Burada etkileyen şey, gelenek ve kültürün yanında, hissettiklerinizin bir sonucudur.

Sağır insanlar telefonda nasıl konuşabilir?

Telefonda konuşabilmek için sağır veya işitme kaybı olan insanların işitme kaybı düzeyine göre kullanabileceği bazı cihazlar vardır. Yaygınca kullanılan, telefona eklenebilen amfikatörler, görüntülü telefonlar gibi teknolojik seçeneklerden uygun olanını tercih edebiliyoruz.

Kızımın arkadaşının kardeşi spastik, kızıma zarar verir mi?

Spastik bireyler zihinsel gelişim ve aktiviteleriyle ilgili herhangi bir soruna sahip olmamalarına rağmen zihinsel engelli bireylerle karıştırılmaktadırlar. Ayrıca görünüşleri nedeniyle saldırgan oldukları düşünülebilmektedir. Eğer bir kişide serebral palsi varsa, bu o kişinin beynindeki bir hasara bağlı olarak (bu, serebral denmesinin nedenidir) vücudundaki bazı kaslarını tam olarak kullanamadığını göstermektedir (bu da palsi denmesinin nedenidir). Serebral palsisi olan çocuklar; yürüme, konuşma, yemek yeme ya da oyun oynama gibi etkinlikleri diğer çocuklardan farklı yaparlar. Serebral palsi bulaşıcı değildir.

Engelliler spor yapabilir mi?

Engellilerle çalışma deneyimine ve uzmanlığına sahip birinin yardımıyla eğitim alarak ilgilendikleri alanda spor yapabilirler. Judo, yüzme, binicilik, atıcılık, eskrim, tekerlekli sandalye basketbolu/tenisi bunlardan sadece bir kaçıdır. Ülkemizi uluslararası arenada temsil eden ve ödül alan engelli kadın ve erkek sporcularımız vardır.

Engelli sayısı çok az olmalı, hiç karşılaşmadım?

Engelliler toplumsal ön yargılar ve baskılar nedeniyle aileleri tarafından korunmakta ya da saklanmakta, yaşadıkları/karşılaştıkları ayrımcı tutumlardan dolayı veya erişilebilirlik sorunları nedeniyle evlerinden çıkamamaktadırlar.

2002 yılında, Türkiye İstatistik Kurumu ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılan “Türkiye Özürlüler Araştırması” sonuçlarına göre, ülkemizde yaklaşık 8,4 milyon engelli birey yaşamaktadır ve bunun toplam nüfusa oranı % 12,29’dur. Engelli bireylerin % 9,7’si süregen hastalığı olanlar; % 1,25’i ortopedik, % 0,48’i zihinsel, % 0,38’i dil ve konuşma, % 0,37’si işitme, % 0,6’sı görme engelli bireydir. Bu istatistik örnekleme metoduna göre yapılmış olup, engelliliğin araştırıldığı tek istatistiktir ve bölgesel farklılıklar, engel türünü öğrenmemize yardımcı olmamaktadır.

Nereye gidiyorsun, senin sahibin yok mu?

Sokakta bizi gördüğünüzde şaşırmayın; engelli bireyler olarak eğitim, iş veya sosyal hayatımızla ilgili bir yere gidiyor olabiliriz. Bir yerden bir yere gidebilmek için ‘sahip’e ihtiyaç duymayız. Bazı özel gereksinimlerimiz dışında bizler de insanız. Aynı şekilde doğuyor, uyuyor, büyüyor, ağlıyor, özlüyor, besleniyor, yaşıyor ve ölüyoruz. Belki zaman zaman ilk kez gittiğimiz bir yer için refakatçiye ihtiyaç duyabiliriz. Erişilebilir bir çevre en temel insan haklarından ve bu konuda politikalar üretilmelidir. Bu sağlandığı takdirde engelli bireyler toplumsal hayatta daha fazla var olabilirler. “Sahibin yok mu? Neden tek başınasın?” diye sormanın ötesinde, mekânların erişilebilirliği konusunda düşünmeye ne dersiniz? Erişilebilir olmayanları şikâyet ederek ve bu hakkı talep ederek bir fark yaratabilirsiniz. Bizler eşit, özgür bireyler olarak bu hayatta var olabileceğimizi düşünüyoruz.

Engelli kadınların bütün arkadaşları da engelli mi?

Toplumsal ön ve kalıp yargılar sonucu engelli kadınlar sosyal hayata katılımında sorunlar yaşamaktadırlar ve sosyalleşme aracı olarak genellikle kendi engel grubuna ait örgütlere üye olmayı tercih etmektedirler. Elbette eğitim, iş ve toplumsal yaşamda daha fazla görünür olmuş ve karşılıklı bireysel farklılıkların

oluşturulduğu yeni ilişkiler kurmak da hiç zor değildir. Anlayacağımız gibi engelli kadınların engelsiz kadın-erkek arkadaşları veya dostları olabilir. Biriyle arkadaş olmak gorememenize veya duyamamanıza, yürüyememenize bağlı değildir. İlişkiler karşılıklı olarak paylaşım alanlarının, dil ve beğenilerin ortaklaşmasıyla oluşur.

Sokağa çıkmış engelli kadını eğer bir durakta ya da bir noktada biri karşılayacaksa hemen sorulan soru, karşılayacak kişinin kardeş olup olmadığıdır. Zira engelli kadının arkadaşlık kurabileceği hele hele de sevgilisi ya da kocasının olabileceği hiç akla gelmez.

ay içer mi? Ne renk sever, kaç numara ayakkabı giyer?

Engelli bir kadının yanında engelsiz biri varsa, nerede olursanız olun engelli kadın muhatap kabul edilmez, tım sorular yanındaki partnerine yonelttilir ve onun cevap vermesi istenir. Hatta engelli kadın soruya cevap verse bile yanındaki partnerden onay alınır.

Ağır zihinsel engellilerin dışında (ki bu bireylerin vasisi, yani kendisine bakmakla yükümlü olan birisi mutlaka vardır) her birimiz ne ieceğimize, ne giyeceğimize, hangi rengi tercih edeceğimize kendimiz karar verebiliriz.

Örneğin, işitme engellilerin anadili olan işaret dilini bilen birisi tarafından hizmet verilmiyorsa, bu ve bunun gibi durumlarda yanındaki partnerinin tercümesine ihtiyaç duyulabilir. Burada bile engelli bireyin doğrudan muhatap alınması, bireysel bir haktır. Yani, alışan engelli kadınla ilgili merak ettiklerinizi engelli kadının çalışma arkadaşı yerine doğrudan kendisine sormanız onu zmez.

Okuma yazma biliyor musunuz? Vasiniz var mı?

Genellikle kamu kurumlarında, özellikle bankalarda karşılaştığımız bu durum ayrımcı bir tutumdur. (Burada ilgili yasa maddesine yer verilebilir.)

CİNSEL ŞİDDET ve CİNSEL ŞİDDETLE MÜCADELE

Her engelli kadın heteroseksüel midir? Nasıl sevebilir?

Her engelli kadın heteroseksüel değildir. Yani sadece karşı cinsten hoşlanıp âşık olmazlar. Hemcinslerine de âşık olabilir, cinsel ve duygusal birliktelik yaşayabilirler. Engel grubu ne olursa olsun; engelli kadınlar aşkı, enerjileri hissedebilirler ve farklı cinsel yönelimlere sahip olabilirler.

Erkek bedeninde doğmuş ancak kendisini kadın hisseden ya da kadın bedeninde doğmuş ancak kendisini erkek hisseden engelli bireyler de olabilir. Onlarla karşılaştığınızda şaşırmanıza, garip-tuhaf tepkiler vermenize gerek yoktur. Bunlar, insanların doğalarında var olan özelliklerdir.

Engelli kadınlar anne olabilir mi?

Engelli kadınlar elbette anne olabilirler. Anne olabilmek için rahim ve yumurtalıklarımızın olması yeterlidir. Anne olabilmek için, çocuk doğurabilmek ve yetiştirebilmek için, “sağlam” olmaya ihtiyaç yoktur. Tekerlekli sandalye kullanan, kör, sağır bir anne olabilir ve bu çok doğal bir durumdur.

Engelli kadınlar tacize ya da tecavüze mi uğruyor? Onlara da mı saldırıyorlar?

Maalesef! Yüzyıllardır süregelen erkek egemen sistemin engelli kadınları da kıskacı altına aldığı bir gerçektir.

Babalarının veya yakınlarının istismar ve tecavüzlerine maruz kalan zihinsel engelli kadınlar, komşularının istismarına maruz kalan sağır-dilsiz kadınlar, sokakta yürürken yanından yürüyen adamın tacizine maruz kalan kör kadınlar vardır ve bu erkekler, kendileri ile ilgili bilgi paylaşabilme şansları olmadığı için çok daha rahat bir şekilde bu saldırıyı gerçekleştirirler.

DİKKAT EDİLMESİ GEREKENLER

Engelli kadınlar neden daha fazla şiddete maruz kalıyor?

Engelli kadınlar engel durumlarına göre faili tanımlamakta ve-veya karşı koymakta yaşadığı sıkıntılar nedeniyle daha fazla şiddete maruz kalıyorlar.

Engelli kadınlar eylemlere nasıl katılır?

Engelli kadınlar olarak, karma engelli örgütlerinde sürekli toplumsal cinsiyet vurgusu, kadın örgütlerinde ise engellilik vurgusu yapma ihtiyacı hissediyoruz. Hak mücadelesi içinde yer almak ve bu yönde politikalar üretme konusunda çalışmak adına, hak talebiyle gerçekleştirilen eylemlerin hepsinde, kadın olduğumuz ve kadınlık hallerinin her biçimini yaşadığımız için yer alacağız. Yapılan eylemde birlikte yürüyebileceğim bir partnere, çevrede gelişen durumları betimlemenize ihtiyaç duyabiliriz.

Bedensel engelli eylemciler olabileceği için, yürüyüş güzergâhı erişilebilirlik açısından gözlemlenebilir veya işitme engelli katılımcılar için işaret dili tercümanı eylemde görevlendirilebilir.

ÖNERİLER

Engelli kadınlara yardım ederken nasıl yaklaşmalıyız? Yardım etsek yanlış anlaşırlar mı?

Bu yanlış anlaşılma, sizin yardım ediş biçiminizle alakalı olacaktır. Eğer o kişinin kendisine sormadan, o sizden bir talepte bulunmadan yardım etmeye çalışırsanız, sizin için hoş bir durum olmayabilir ve engelli kadınlar olarak bu duruma tepki gösterebiliriz.

Bu konuda size önerimiz şu olacaktır. Sokakta ya da iç mekânda hiç fark etmeksizin, eğer yardım etme düşünceniz varsa, öncelikle engelli kadına sorarak başlayabilirsiniz işe. Bu her şeyi kolaylaştıracaktır.

Beklenen soru ise tam olarak şu şekilde: “Merhaba, yardım etmemi ister misiniz? Yardımcı olabileceğim bir konu var mıdır?” Bu tarz kısacık ve uygun dille sorulmuş bir soru her şeyi kolayca çözecektir. Engelli kadın, eğer yardıma ihtiyacı varsa size nasıl bir konuda yardım istediğini söyleyecek, yoksa muhtemelen teşekkür ederek kendi işine bakacaktır.

Biri yardım istemiyorum dediği halde ısrar edecek olursanız üzülen siz olabilirsiniz. Ayrıca soru sormadan, izin almadan engelli bir kadınla fiziksel temasta bulunursanız, alacağınız tepki yüzünden üzülebilirsiniz. Zira siz de haberiniz yokken kolunuza girilmesinden ya da tekerlekli sandalyenizden tutulmasından rahatsız olursunuz değil mi?

Engellilerle nasıl tanışırsınız, nasıl iletişim kurmalıyız?

Özel bir bilgi ve birikime ihtiyaç duymadan, yeni biriyle tanıştığınızda gösterdiğiniz davranışlarla yaklaşmayı denediğinizde başarılı olacağınıza inanıyoruz.

Görme engelliler sağır değildir, sadece göremezler; bu nedenle yanlarında bağırarak ya da çok yavaş konuşmanıza gerek yoktur. İşitme engelliler ise zihinsel engelli değildir, sadece duymadıkları için görsel bir dil ve anadilleri olan işaret dili ile iletişim kurarlar. İşitme engelli bireyin dudak okuyabileceğini düşünerek ona doğru bakarak konuşmanız, kolay iletişim kurmak için yeterli olabilir.

Engellilerle konuŖurken, görmek, bakmak, yürümek, duymak gibi sözcükler kullanırsak onlar yanlış anlarlar mı? Nasıl konuŖmamız gerekir?

Engellilerle konuŖurken görmek, bakmak, yürümek, gitmek, duymak, izlemek gibi, eylemlerle ilgili bu ve buna benzer sözcükleri kullanmaktan ekinmenize gerek yok. Bunları biz de dokunarak, duyarak, izleyerek, okuyarak yapabiliyoruz. Mesela görme engelli biri, yayınlanan bir haberi internet üzerinden okuyarak görebiliyor. nemli olan, hayatın tüm engel gruplarına uygun düzenlenmesidir.

AKTİVİZM

Engelli kadına yönelik şiddet, kadın hareketinin ne kadar derdi?

Türkiye Kadın Hareketi farklı kadınlık halleriyle dayanışma ve birlikte yol alabilme meselesini özellikle son süreçte gündeminde değerlendirmekte, farkındalık geliştirme ve çözüm üretme mücadelesinde birlikte hareket etmekteyse de; özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele gibi konularda, engelli kadınların, engelli ve kadın olmaları nedeniyle yaşamakta oldukları dezavantajlar hesaba katılmayarak sürdürülen çalışmaların yanı sıra, kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla kurulan kadın danışma merkezlerinin ve sığınakların engelli kadınların da erişimine olanak sağlayacak nitelikteki yerler olabildiğini, öncelikli biçimde değerlendirebilmiş değildir.

Kadına yönelik şiddetle mücadele, şüphesiz bu alanda çalışan kadın örgütleri için de pek çok sorun ve güçlüğü içinde barındırmaktadır. Bu alanda çözüm üretmek, şüphesiz yalnızca alanda çalışan kadın örgütlerinin çabası ile olanaklı olmayıp, bu alanda sürdürülebilir ve samimi devlet politikalarına duyulan ihtiyaç tartışma götürmemektedir.

Ne var ki, Engelli Kadın Derneği, kendisini Türkiye Kadın Hareketinin bir parçası olarak görmesi nedeniyle ki, özellikle kadına yönelik şiddetle mücadele amacıyla oluşturulan politikalarda ve gerçekleştirilecek çalışmalarda; engelli kadınların şiddetle mücadelede dayanışmaya ve güçlenmeye daha çok ihtiyaçları olduğunu hatırlatmaya, bilgi ve deneyim paylaşmaya, tüm bu süreç evrilirken de Türkiye Kadın Hareketiyle güçlenmeye hazırdir.

Engelli kadınların hak mücadelesini kimler yapıyor, yapmalı?

Engelli hakları, insan hakları meselesinin bir yönüdür. Bu nedenle yalnızca engellilerin sorunu olmayacağı kanısındayız. Hak savunuculuğu çalışmaları yapan örgütlerin, engellilik durumuyla ilgili farkındalıklarını geliştirmeleri halinde engelli hakları meselesini de sahiplenebileceklerine ve çalışmalarını bu yönde evirtceklerine inanıyoruz. Bunun iyi örneklerini son 5 yılda artarak izliyoruz ve/veya **ENG-KAD** olarak çalışmaların içinde yer alarak doğrudan katkı sunuyoruz.

Engellilik meselesi sadece engellilerin meselesi mi?

İnsan haklarının en iyi savunucuları aslında öncelikle engelli bireylerin kendileri olmalıdır kanısındayız. Ancak bu şekilde engelli bireylerin insan haklarının yaşam bulması konusunda bir değişim yolu açılabilir. Sorunun doğrudan tarafı olan bireyler harekete geçmeden, örgütlenmeden gerçek bir dönüşüm olmayacağı düşüncesindeyiz.

KAYNAKÇA

¹ (UPIAS, 1975).

² Jenkins, J. C., “Nonprofit Organisations and Policy Advocacy” in Powell, W. W. (ed) *The Nonprofit Sector: A Research Handbook*, New Haven: Yale University Press, 1987

³ BOND Guidance Notes Series 3

⁴ Avner, M., *The Lobbying and Advocacy Handbook for Nonprofit Organizations: Shaping Public Policy at the State and Local Level*, Amherst H. Wilder Foundation, 2001

⁵ Harold Koontz (ABD) (1909-1984) was a professor of business management at the

SIKÇA SORULAN SORULAR

Engelli Kadın Derneği

Tel: +90549.362 31 50 Fax: +90312.362 31 50

www.engellikadin.org

engellikadinderneği@gmail.com